

EUROIUDAICA – o idee grandioasă, aproape de start

Iudaismul a intrat în cultura europeană, implicit, românească, în cercuri concentrice: din vremea în care Dosofoei traducea *Psalmii lui David* în română, continuând cu interesul romanticilor, inclusiv al celor români, pentru *Biblie* și *Zohar*, până la preocupări actuale de traducere a *Cântării Cântărilor* (Ioan Alexandru, Radu Cârneli). O dată cu Haskala, cu varianta ei românească, se realizează, treptat, simbioza evreo-română; pe plan general – simbioza evreo-europeană. Intellectul, creatorul evreu este purtător, dinamizator și unificator de cultură europeană, păstrând, firește, diferențele formative ale societăților în care s-a integrat, aparținând, prin limba în care gândește și creează, țării a căror cultură o îmbogățește. Tzara, Fundoianu, Celan sunt ai României și ai Europei, deopotrivă. Europeanismul este un mod de a ne împotrivi separării aducătoare de discordie, o lecție pe care suntem dator să o asimilăm, după ce secolul XX a cunoscut toate consecințele dezastruoase ale naționalismului dus la extrem, după ce începutul de veac XXI indică alertă maximă la manifestările fundamentalismului islamic. Europeanismul nu anulează varietatea națională, nu este o ignorare a tradițiilor și valorilor proprii, ci o construcție bazată pe principiul unității în diversitate. Ca stare de spirit, el înseamnă a depăși îngustimi, a dinamiza conservatorismul, a demonta clișee. Iată câteva din argumentele care au stat la baza Proiectului *Euroiudaica* – Festival al culturii evreiești europene desfășurat între 24-27 iunie a.c., la Sibiu, devenit, anul acesta, Capitală culturală europeană, despre care am stat de vorbă cu viitoarea noastră gazdă, președintele Comunității evreiești sibieni, ing. **Otto Deutsch**.

- În ce măsură mizați pe receptivitatea sibienilor față de Festival?

- Dacă ar fi să iau temperatura interesului pentru iudaitate la Sibiu, aş avea suficiente motive de optimism. În primul rând, sibienii au o educație a multiculturalității. În școlile sibieni au învățat și învăț laolaltă copii de români, sași, maghiari, evrei, armeni. Sunt invitat în școli sibieni să vorbesc elevilor despre istoria evreilor, sărbătorile evreiești, aportul evreilor la viața socială, culturală, economică a României sau clase întregi, conduse de profesori, vin în sinagogă și lecția se derulează „pe viu”. Nu demult, sinagoga noastră a fost locul, devenit neîncăpător, în care a concertat chitaristul israelian Tal Horowitz. Muzicianul a plecat încântat de publicul sibian și noi – de bucuria de a-l fi ascultat. În fiecare an, la Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu, participă și trupe teatrale israeliene, foarte bine prize de spectatori. Acum un an, a venit o profesoară de la Universitatea din Oxford, Helen Beer, care a vorbit, cu exemplificări, despre opera lui Ițic Manger. Sala era plină de germani, cărora nu le era greu să înțeleagă idiș. A fost, de asemenea, un mare succes.

- Considerați că reprezintă un preambul?

- Așa cred. Arta, dacă este de calitate, merge la inimile oamenilor, convinge mai mult decât orice că toți suntem fii ai aceluiași Dumnezeu.

Interviu cu
gazda Festivalului,
OTTO DEUTSCH,
președintele Comunității
Evreilor din Sibiu

au condus instituții medicale, militari de rang înalt, juriști importanți.

- Pregătiri pentru Festival?

- A fost o cursă cu obstacole. Mai întâi – lupta pentru găsirea de fonduri pentru renovarea exteriorului sinagogii. Și mulțumesc E.S. Rodica Radian Gordon, ambasadorul

- Există un mod de a fi european?

- Categorie. Când mă duc în vizită la copii, în America, simt cât de european sunt: prin tradiții, cultură, sensibilitate, comportament.

- Cum vă familiarizați auditoriul cu prezența evreilor în cele mai diverse domenii ale spiritului uman?

- Întâi, pornesc de la exemple luate chiar din istoria Sibiului. Fiindcă nu puțini evrei sibieni au fost cetățeni de valoare ai orașului. Mă refer la Henri Selding, care a înființat Filarmonica sibiană în 1948 și a condus-o 30 de ani; la pictorița Vera Marcu, care s-a stins din viață acum trei-patru ani. Dar – nu numai la aceste personalități. Sibiul a avut profesori, medici care

- Tzara, Fundoianu, Celan aparțin României și Europei, deopotrivă
- Educația multiculturalității
- „Doresc ca spectatorii să spună: «Efortul n-a fost degeaba!»“

Israelului în România, care a facilitat obținerea din partea Ministerului Culturii și Cultelor a unui fond substanțial, care mi-a permis să o realizez. N-a fost ușoară urmărirea lucrărilor, apoi – curățenia, care trebuia să coste și ea o sumă foarte mare de bani. M-am dus la domnul primar și l-am poftit să facă o vizită la sinagogă. A venit, i-am spus că este obiectiv turistic, monument istoric. A venit o firmă de la Primărie și a făcut sinagoga bec. Acum am probleme mari legate de construirea unui podium în sinagogă. Vor veni un cor al Congresului Evreiesc din Rusia - peste 25 de persoane -, o echipă de teatru...

- Alte deconspirări?

- Lucrăm acum la realizarea unor panouri, în română, germană, engleză, ebraică, expuse în anticamera sinagogii, unde vizitatorii vor putea citi un istoric al comunității noastre și al lăcașului ei de cult. Așteptăm participarea a 25 de președinți ai comunităților evreiești europene. Se ivește o altă problemă: mâncarea cașer. Sper c-o vom rezolva și pe asta.

- Aveți emoții?

- Firește. *Euroiudaica* e o mare provocare pentru comunitatea noastră, pe care am primit-o pentru că am fost câștigat de idee, care mi pare grandioasă. Ne străduim, împreună cu toți organizatorii, să fim la înălțimea așteptărilor. Doresc ca spectatorii care vor participa la Festival să spună la plecare: „Efortul n-a fost degeaba!”.

IULIA DELEANU

Un festival-pionierat, o premieră în România

Interviu cu dr. **IRINA CAJAL**, membră în echipa de organizatori ai Festivalului

Elemente ale sensibilității și gândirii iudaice sunt înglobate în gândirea europeană venind, mai întâi, prin Biblie, apoi prin opere ale artiștilor și filosofilor evrei europeni: vocația introspecției până la infinitesimal; spiritul contestatar, mergând de la social la filosofic și estetic; lirismul reperat prin entuziasm, visare tristă dublată de autoironie; speranță profetică; orientare spre viitor; fluiditate temporală; spiritul critic care repudiază orice anchiloză de gândire; respectul pentru adevărul vieții. În Renaștere, elemente iudaice intră în conceptul de frumos prin „Dialoghi d'amore” de Iehuda Abrabanel, supranumit Leone Ebreo, care consideră că frumosul este accesibil doar simțurilor care vizează intelectul: auzul, văzul. Transferă monoteismul din filosofie și religie în estetică („Frumosul e Unul”), ca și ideea cabalistică a lui Adam Kadmon (arhetipul uman primordial din gândirea Creatorului). Cristalizarea esteticii renascentiste, bazată pe forța sacră a Cuvântului, pe căutarea pasionată a forțelor ascunse ale universului este rezultatul colaborării între cărturarii evrei și neevrei ai epocii. Romanticismul este un alt moment în care elemente de estetică iudaică sunt preluate de estetica europeană: muzicalitatea, intensitatea emoțională, sublimul. În avangardismul începutului de secol XX pot fi depistate cu ușurință repere de proveniență iudaică: antiidolatria - în dadaism; fuziunea între cotidian și miraculos, trăsătură a hasidismului regăsită în expresionism; apetența pentru abstract - în suprarealism ș.a. În estetica europeană contemporană, sunt prezente o serie de trăsături iudaice: verismul, tragicomicul, simțul derizoriului ș.a. „Nu putem vorbi de cultură europeană ignorând contribuția evreiască de-a lungul timpului, iar acum, prin calitatea Sibiului, din acest an, de Capitală culturală europeană, ni se oferă un minunat prilej de a pune în valoare această contribuție la cultura europeană”, spune Irina Cajal, una dintre organizatoarele „Euroiudaicii”, laureată a ediției din acest an a Premiilor pentru cele mai puternice femei din lume ale Revistei „Capital”.

- Cum s-a născut ideea acestui Festival?

- Cred că prosemismul, strategie de combatere a antisemitismului prin metoda „porților deschise”, nu doar ale sinagogilor, ci ale celor mai diverse moduri de manifestare a gândirii iudaice, este nu numai punctul de pornire, dar și „cupola” sub care vor fi reunite toate evenimentele culturale prezente în programul său: conferințe susținute de vârfuri ale intelectualității evreiești și românești, expoziții de artă, inclusiv, expresii ale Holocaustului în artă, piese de teatru, lansări de cărți, muzică evreiască.

- E vorba de o premieră în România?

- Categorie. Sigur, au mai fost evenimente culturale evreiești importante: Zilele Culturii Iudaice Europene, în 2000, la București, Zilele Culturii evreiești la Iași, la Sibiu, acum patru-cinci ani, dar nici unul – de asemenea anvergură, complexitate, participare internațională.

- Ați mai fost la festivaluri asemănătoare?

- Oarecum. Spun oarecum, fiindcă, în S.U.A.,

s-au organizat festivaluri prestigioase, dar direcționate într-un singur domeniu: literatură, film, dans. Noi, organizatorii, întâmpinăm mari dificultăți tocmai datorită pionieratului său. Se găsesc mulți „știtori” care ne dau sfaturi, fără să-și dea seama ce incumbă o asemenea acțiune. Dar ne bucură că avem sprijinul Ministerului Culturii și Cultelor, al unor parteneriate internaționale. Oricum, sperăm că va fi o reușită.

- Și atunci?

- Atunci, ne vom gândi la o periodicitate, la organizare de festivaluri care să se desfășoare în diferite orașe cu tradiție culturală din România.

- A existat o experiență anterioară, în ce vă privește?

- Am adus cu mine, de la Boston, o experiență acumulată la un Festival medieval și la un Festival al Filmului Evreiesc. Cred că foarte mult contează, în știința convingerii, detaliul afectiv.

- De exemplu?

- Când am vorbit cu Silvia Marcovici să vină la Festivalul nostru, și-a amintit că tata i-a cumpărat primul set de note cu care a luat premiu la un concurs internațional de vioară. Va concerta împreună cu fiul ei, redevabil pianist. Vom avea bucuria să-l revedem pe unul dintre cei mai renumiți marionetiști israelieni, Zola. Mi-a spus că nu uită anii în care a lucrat cu mama, la Teatrul „Țândărică”.

- Cine face parte din echipa de organizare?

- Dr. Aurel Vainer, care este și inițiatorul Festivalului, Eduard Kupferberg, Mirela Așman, George Dimitriu (fotografii), Ileana Cojocaru (care asigură relația cu televiziunea), Liviu Rotman, Lya Benjamin, Doina Lupu (de la U.N.I.T.E.R) și mulți alții.

- Starea de spirit?

- Pozitivă. Construim ceva și fiecare vine cu idei, dar se acționează numai dacă argumentele conving.

- Ce așteptați de la acest Festival?

- Să fie o demonstrație de forță, de vitalitate creatoare a comunității noastre și a evreilor europeni, să ne facem mai bine cunoscuți de publicul românesc.

E. SUHOR

BRAȘOV
2007

300 de invitați din România și din alte țări sunt așteptați să participe, în zilele de 30, 31 iunie și

1 iulie a.c., la celebrarea a 200 de ani de prezență evreiască la Brașov. Printre aceștia se vor regăsi și evrei brașoveni cu rezidența actuală în Israel, delegați și invitați - din Rishon le Zion, oraș înfrățit cu Brașovul -, membri ai comunităților evreiești din diverse țări europene, ambasadori, alte personalități din țară și din străinătate.

Comunitatea în sine a fost înființată în 1826, de către Iekutziel ben Eizik Levitanul, autorizat să devină cetățean al Brașovului

Două secole de viață evreiască

Începând cu 16 iunie 1807, el fiind primul evreu pe aceste meleaguri. Prima sinagogă din Poarta Schei a fost construită în 1901 și renovată în 2001. Dacă înainte de cel de-al doilea război mondial, se putea vorbi de o comunitate de mai multe mii de persoane, în prezent ea include populația evreiască a Brașovului și Covasnei având un număr de 274 de membri.

Marcarea aniversării va dura trei zile. Ceremoniile religioase vor preceda activitățile din fiecare zi. Dintre cele mai importante evenimente menționăm: ● **vineri, 30 iunie:** festivitatea de deschidere a ceremoniilor ● **sâmbătă, 31 iunie:** vernisajul expoziției „Eternul Ierusalim”, a pictoriței Aurelia Stroie Mărgineanu (Muzeul de Artă Brașov), simpozionul „Brașovul multicultural și evreii”, lansarea monografiei „200 de ani”, despre istoria evreilor din Brașov și a cărții „Spre Țara Făgăduinței. Israel”, de prof. Ion Topolog Popescu ● **duminică, 1 iulie:** un festival de folclor evreiesc, spectacol al T.E.S., spectacol al Corului și grupului vocal „Yahad” al Comunității Evreilor din Brașov.